

Náhradní rodinná péče – pěstounská péče očima pěstounů

Lenka Šťastná

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka ŠŤASTNÁ, DiS.**
Osobní číslo: **H118670**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Náhradní rodinná péče – pěstounská péče očima pěstounů**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na změny v oblasti pěstounské péče v souvislosti s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí,
- na pohled stávajících pěstounů na problematiku pěstounské péče a jaké problémy jsou nuceni řešit,
- na motivaci pěstounů k převzetí dítěte do pěstounské péče.

Součástí práce bude empirické šetření event. realizovaný výzkum (kvantitativní, kvalitativní, smíšený) zaměřený na zjištění názoru pěstounů na problematiku náhradní rodinné péče.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině.

Kovařík, J. Náhradní rodinná péče v praxi. Praha: Portál, Středisko NRP, 2004.

Matějček, Z. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002.

Matějček, Z. a kol. Náhradní rodinná péče/průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Praha: Portál, 1999.

Sobotková, I. Pěstounské rodiny; jejich fungování a odolnost. Praha: MPSV, 2003.

Zezulová, D. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Katedra práva a právní vědy

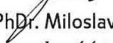
Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

prof. JUDr. Dalibor Jílek, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

LENKA ŠTÁSTNÁ

Jméno, příjmení studenta

V Brně 31. 3. 2014

Štástná

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěžku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží ke výši výtěžku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o tématu náhradní rodinné péče o pěstounské péči. Teoretická část je zaměřena na změny v oblasti pěstounské péče, jak probíhá přijetí dítěte do rodiny, následná adaptace nejen dítěte, ale i pěstounů. V další kapitole popisují motivaci pěstounů k přijetí dítěte do rodiny a na jaké odborné instituce se mohou pěstouni v případě obrátit se žádostí o poradenství.

Cílem bakalářské práce je zjistit názory a postoje současných pěstounů na problematiku pěstounské péče a jaké problémy jsou nuceni řešit v každodenním životě. Dále zjistit motivaci pěstounů k převzetí dítěte do pěstounské péče a následné přijetí dítěte v rodině pěstounů.

Praktická část obsahuje metodologii, jaký typ výzkumu jsem si pro svou práci zvolila, jako techniku. Následně jsou charakterizováni konverzační partneři, provedena analýza rozhovorů a jejich následné vyhodnocení.

Klíčová slova:

rodina, dítě, náhradní rodinná péče, pěstounská péče, pěstoun, sociálně-právní ochrana dětí, adaptace

ABSTRACT

Bachelor thesis deals with substitute family care ó foster care. The theoretical part delas witr the changes in foster care, acceptance of child to the family, later adaptation of child and foster parent. In the next chapter I describe motivation of foster parents to accept the child. It is necessary to know what institution are in this area of substitute family care.

The aim of my bachelor thesis is to find out ideas and attitude to the problém of foster care and what problems foser parents have to solve in daily life. I would like to find motivation to acceptance child to foster care.

The practical part consists of methodology, the type of research I chose for my bachelor thesis, my conversation partners, technique, analysis and later assessment.

Keywords:

family, child, substitute family care, foster care, a foster parent, social and legal protection of children

Děkuji paní PhDr. Mgr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za vstřícný přístup, metodickou pomoc a cenné rady, které mi poskytla v průběhu zpracování mé bakalářské práce. Poděkovat bych také chtěla mé rodině za trpělivost a podporu, kterou mi po celou dobu studia poskytovali. Také děkuji pěstounským rodinám, které mi byly ochotny věnovat svůj čas a přispěly tak ke zpracování této práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Náhradní rodinná péče – pěstounská péče očima pěstounů“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	12
1.1 P STOUNSKÁ PÉČE	12
1.1.1 Společná p stounská péče	13
1.1.2 Práva a povinnosti p stoun a d tí sv ěných do p stounské péče	14
1.1.3 Zánik, zrušení i zm na p stounské péče	15
2 P IJETÍ DÍT ĚTE DO RODINY	16
2.1 MOTIVACE K P IJETÍ DÍT ĚTE DO RODINY	16
2.2 ADAPTACE	16
2.3 ZA LEN ĚNÍ DÍT ĚTE DO RODINY	17
3 MOŽNOSTI ODBORNÉ POMOCI PRO P STOUNY	21
3.1 SDRUŽENÍ P STOUNSKÝCH RODIN	21
3.1.1 Dohoda o výkonu p stounské péče	22
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
4 METODOLOGIE	25
4.1 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÁ OTÁZKA	25
4.2 METODA SB ĚRU DAT	26
4.3 KONVERZACE S PARTNEREM	27
4.4 ROZHOVORY S P STOUNSKÝMI RODINAMI	29
4.5 SHRUTÍ A VYHODNOCENÍ ROZHOVOR Ů S P STOUNY	40
ZÁV ĚR	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	43

ÚVOD

Téma náhradní rodinné péče o pěstounské péči jsem si zvolila jako téma pro bakalářskou práci z toho důvodu, že se v současné době velmi hovoří o této formě náhradní rodinné péče. Pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče, ve které dítě nemá práva biologického potomka. Jedná se o formu, kterou lze předjet, aby děti vyrůstaly v dětských domovech. Pěstounská péče je určena především dětem, které ze zdravotních nebo sociálních důvodů nemohou být osvojeny. Často se jedná o děti starší a skupiny sourozenců.

Pěstouni na sebe berou zodpovědnost za výchovu dítěte, které by jinak muselo vyrůstat v ústavní péči. Hlavním úkolem pěstounské péče je zajistit dítěti osobní péči o jeho osobu.

V případě pěstounské péče nedochází k úplnému zpeřehání vazeb s biologickou rodinou dítěte. Naopak vazby dítěte k jeho biologické rodině by měly zůstat zachovány.

Pracuji jako terénní sociální pracovníce na městském úřadu, na odboru sociálních věcí, oddělení sociálně-právní ochrany dětí. S ohledem na tuto skutečnost, že se ve své praxi zabývám také problematikou náhradní rodinné péče, chtěla jsem se tímto tématem zabývat ve své bakalářské práci.

Moje bakalářská práce je zaměřena zejména na změny v oblasti pěstounské péče v souvislosti s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí, na pohled stávajících pěstounů na problematiku pěstounské péče, jaké problémy jsou nuceni řešit a na motivaci pěstounů k převzetí dítěte do pěstounské péče.

Teoretická část bakalářské práce byla zpracována na základě podkladů erpaných z dostupné literatury a internetu, dále srovnání praktických zkušeností a teoretických znalostí.

Cílem bakalářské práce je zjistit názory a postoje současných pěstounů na problematiku pěstounské péče a jaké problémy jsou nuceni řešit v každodenním životě. Dále zjistit motivaci pěstounů k převzetí dítěte do pěstounské péče a následné přijetí dítěte v rodině pěstounů.

Pro svůj výzkum jsem si zvolila kvalitativní výzkum.

Pro získání informací jsem zvolila techniku rozhovoru. Rozhovory jsem vedla se stávajícími pěstouny, kteří mají do své péče svěřeno alespoň jedno dítě .

Výzkumnou otázkou je šJaký názor mají souasní pěstouni na problematiku náhradní rodinné péče.õ

I. TEORETICKÁ ÁST

1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Výchova dětí a péče o jejich pozitivní vývoj je především právem a povinností obou rodičů. Nevládní rodiče se však chtějí nebo mohou o své děti starat. V situacích, kdy děti nemohou z nejrozumnějších důvodů vyrůst ve vlastní rodině, je třeba hledat optimální formu náhradní výchovy, o které vždy rozhoduje soud. Jihl sama tato skutečnost napovídá, že pokud dítě nemá zázemí ve vlastní rodině, je to situace, kdy se v širokém rozsahu musí aplikovat sociálně-právní ochrana. Pěstounská péče a osvojení jsou významné a často užívané formy náhradní rodinné péče, které spolu s dalšími mají společný právní základ. Jedná se zejména o Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Formy náhradní výchovy dle občanského zákoníku jsou následující:

- svěřené dítě do péče jiné osoby
- pěstounství
- poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje
- osvojení
- ústavní výchova
- umístění a pobyt dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc¹

1.1 Pěstounská péče

Jednou z forem náhradní rodinné péče, kterou se budu ve své práci zabývat, je pěstounství, upravené v § 958 - § 970 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Pěstounství připadá v úvahu, pokud nemůže o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani

¹ Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

poru ník. V takové situaci m ě soud sv ět dít do osobní pé e p stounovi nebo do p stounské pé e na p echodnou dobu. O p stounské pé i m ě soud rozhodnout na dobu, po kterou trvá p ekáflka bránící rodi m v osobní pé i o dít . Rodi m ě pofladovat dít zp t do své osobní pé e a soud návrhu vyhoví, pokud je to v souladu se zájmy dít te. Rodi e mají v í dít ti povinnosti a práva vyplývající z rodi ovské odpov dnosti, s výjimkou práv a povinností, které stanoví zákon p stounovi, ledafe soud z d vod hodných zvlá-tního z etele rozhodne jinak. Mají také právo se s dít tem osobn a pravideln stýkat a právo na informaci o dít ti, pokud soud z d vod hodných zvlá-tního z etele nerozhodne jinak.

P stounská pé e je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné pé e, která zaji-uje dostate né hmotné zabezpe ení dít te i p im enou odm nu t m, kte í se ho ujali. P stounská pé e má p ednost p ed pé í o dít v ústavní výchov .²

Stále platí, fe sv ení dít te do p stounské pé e nemá vliv na trvání vřivovací povinnosti rodi k dít ti, kdy soud stanoví rodi m rozsah vřivného s ohledem na jeho mofnosti, schopnosti a majetkové pom ry a od vodn né pot eby dít te. Nálefl-li dít ti p ísp vek na úhradu jeho pot eb podle zákona o sociáln -právní ochran d tí, p echází právo dít te na stát. Je-li vřivné vy-í nefl tento p ísp vek, nálefl dít ti rozdíl. Soud rozhodne o zp sobu platby a o hospoda ení s vřivným. P stoun musí skýtat záruky ádné pé e a mít bydli-t na území eské republiky a také musí souhlasit se sv ením dít te do p stounské pé e. Pokud by se ujala osobní pé e o dít osoba p íbuzná nebo dít ti blízká, dá jí soud p ednost p ed jinou osobou, ledafe to není v souladu se zájmy dít te.

1.1.1 Spole ná p stounská pé e

Dít m ě být sv eno do spole né p stounské pé e spole ným p stoun m, pokud jsou manfelé. Pokud se p stouni ó manfelé rozvád jí, soud manfelství p stoun nerozvede, dokud nebudou upraveny povinnosti a práva p stoun pro dobu po rozvodu

² Zákon . 89/2012 Sb. ob anský zákoník

manželství. Rozvodem manželství společná péče zaniká. Změní-li jeden ze společných pěstounů, zůstává dítě v péči pozůstalého manžela.

Dítě může být svěřeno do péče jen jednomu z manželů, ale se souhlasem druhého manžela. Toto není třeba, jestliže druhý z manželů není plně svéprávný nebo je-li opatření jeho souhlasu spojeno s určitou podmínkou. Na osobní péči o dítě v péči pěstounské péči se podílí i manžel pěstouna, pokud žije v rodinné domácnosti.³⁴

1.1.2 Práva a povinnosti pěstounů a dětí svěřených do péče

Pěstoun je povinen a oprávněn o dítě osobně pečovat a péči výchovně dít vykonávat. Pěstoun má povinnosti a práva rodičů. Je povinen a oprávněn rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte a v těchto záležitostech dítě také zastupovat a spravovat jeho jmění. Má povinnost informovat rodiče dítěte o jeho podstatných záležitostech. Vyřadí-li to okolnosti, stanoví další povinnosti a práva pěstouna soud.

To platí obdobně pro zájemce o pěstounskou péči, kterému bylo dítě svěřeno do péče pěstounské péče.

Pěstoun má povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými a umožnit styk rodičů s dítětem v péči pěstounské péči, pokud soud nestanoví jinak.

Dítě svěřené do péče pěstounské péče pomáhá podle svých možností a schopností v pěstounov domácnosti a má-li vlastní příjem, příspěví i na úhradu společných potřeb rodiny.⁵⁶

³ Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

⁴ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁵ Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

⁶ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

1.1.3 Zánik, zrušení i změna pěstounské péče

Dojde-li k podstatné změně poměrů nebo k neshodě mezi rodiči a pěstounem v podstatné záležitosti týkající se dítěte, může dítě, rodič nebo pěstoun navrhnout soudu změnu práv a povinností, zrušení pěstounské péče, nebo jiné rozhodnutí.

Pěstounská péče zaniká nejpozději, nabude-li dítě plné svéprávnosti, jinak jeho zletilostí.

Dítěti v pěstounské péči náleží podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí příspěvek na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči, příspěvek při ukončení pěstounské péče a pěstounovi za výkon pěstounské péče měsíční odměna za každé svéžené dítě. Vedle těchto dávek se pěstoun může poskytnout též příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Na ten má nárok pěstoun, která má v pěstounské péči nejméně tři děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o tři děti, včetně zletilých nazaopatelných dětí, jež zakládají pěstounovi nárok na odměnu pěstouna.⁵⁶

2 P IJETÍ DÍT Ě DO RODINY

2.1 Motivace k p íjetí dít ě do rodiny

Ve v t-ín p ípad ě se jedná o touhu zajistit ěn jakému dít ěti náhradní rodinu. Každé dít ě pot ebuje, aby ho ěn kdo m ěl rád a aby ěn kam pat ělo. Toto je ěn kdy t ělké uskute ěnit. D ěti z nejř zn ěj-ích d ěvod ě nemohou flít ve své biologické rodin ě, ěn kdy najdou domov u náhradních rodi ě. Cesta za p íjetím dít ěte, které se narodilo ěn komu jinému, není lehká. A to nejen pro náhradní rodi ěe, ale i pro dít ě.⁷

2.2 Adaptace

Adaptace na nové prost ědí je pro dít ě, které p íchází do rodiny, velmi obtíflná. Adaptace d ěti má své fáze. A také adaptace ostatních ělen ě rodiny má své fáze.

Dít ě

1. fáze ó poznávání: v tomto období je dít ě dle svého v ěku a vývoje více ěi mén ě nejisté. Je d ěleflité zachovávat v tomto období ur ěitý prostor, aby si dít ě mohlo zvyknout na konkrétní tvá ěe, prost ědí, rituály.
2. Fáze ó uvoln ění: po ur ěité dob ě dít ě vycítí a pochopí, flě toto je jeho nový domov, a za ěne testovat jeho stabilitu. Tato fáze je náro ěná, proto flěn které d ěti jsou tak zvyklé na ěpatné zacházení, flěni ěmu jinému nerozum ějí.
3. Fáze ó p íjetí: v této fázi jsou pozice vyjasn ěny, dít ě ví, co m ě flěo ěkávat. Za ěínají se vytvá ěet specifické vazby, citové vztahy mezi jednotlivými ěleny rodiny.

⁷ Zezulová, D. P ěstounská p ěe a adopce. Praha: Portál, 2012, s. 198

Rodi e

1. fáze ó nad-ení: p ichází ihned po oznámení, fle práv pro vás bylo vybráno dít . Tato fáze trvá r zn dlouho.
2. fáze ó roz arování: nastupuje po fází nad-ení a je tím hlub-í, ím h e jste na ni p ipraveni. Je reakcí na chování dít te, které má také své adapta ní fáze.
3. fáze ó smí ení: po n jaké dob dojde k ustálení, rodi e pochopí, fle jejich dít není dokonalé a oni také ne. Ob strany se nau í poznávat se navzájem bez nereálných o ekávání. Za íná se vytvá et vztah bezpodmíne ného p íjetí.⁸

2.3 Za len ní dít te do rodiny

V-e by m lo probíhat v úzké spolupráci a d v e. Dít malé i v t-í by m li p stouni poznat d íve, nefl je skute n p ebírají. U kojenc a batolat je pot ebné opakovan je v jejich dosavadním prost edí nav-tívit, pozorovat je, opatrn navazovat kontakt za p ítomnosti jim známým lidem. Na v-echo je t eba se ptát a hlavn si to zapamatovat. D ti p ed-kolního a -kolního v ku by m ly po navázání kontakt v ústavním prost edí nav-tívit bydli-t svých budoucích p stoun . V t-ina d tí po takové náv-t v projevuje touhu a p ání ufl tam z stat.

Je d leflité, aby se p stouni v této dob vzájemného sbliflování nesnaflili n co p edstírat, slibovat nebo naopak stroze posuzovat chování dít te. P stoun m se doporu uje chovat se klidn , vlídn , dát najevo své radostné o ekávání, které se m fle konkretizovat nap íklad tím, fle jifl v byt n co p ipraví, naplánují výlet nebo dovolenou.

D leflitým momentem je utvá ení vazeb mezi dít tem a p stounem. Utvá ení vazeb p edstavuje psychologické spojení mezi lidmi, které jim umofl uje být pro sebe navzájem

⁸ Zezulová, D. P stounská pé e a adopce. Praha: Portál, 2012, s. 37-42

dle ležitosti. Utváření vazeb se odvíjí od okamžiků krátce po narození a v procesu pak pokračuje.

Utváření vazeb u starších dětí - nelehkou skutečností v životě rodin, které přijmou do péče stoupské péče starší dítě, je, že ztrácejí pouta mu přinášené bolesti a ztráty. V takovém případě pak utváření nových vazeb vyžaduje citlivost, otevřenost a obezřetnost s tím, co dítě potěší.

Při probouzení citových pout v dítěti pomohou péčovským rodinám pozitivní rodičovské postupy.⁹¹⁰

Cesta rodiny k opuštěnému dítěti se někdy záměrem o náhradní rodinnou péči zdá příliš náročná a složitá.

Zapomínají však, že i narození dítěte je provázeno devíti měsíčním čekáním a radou nesnází. Toto oddálení příchodu nového člena rodiny může sloužit k přípravě na život s dítětem. Tak jako matka zabuduje budoucí dítě do svých plánů, připraví se na svou roli a sblíží se s ní, tak i budoucí náhradní rodina by měla projít podobným procesem.

V prvním období (období příprav) se rozvíjí proces psychologické adaptace na rodičovskou roli. Partneři by si měli vyjasnit několik otázek.

K praktickým otázkám patří například:

- Máme zaměstnání, které je stálé a umožní finančně zajistit dítě a rodinu?
- Je naše bytová situace taková, že dovolí v zahraničí zajistit potřeby dítěte? Je národnostní rejstřík zcela čistý?

Příklad psychologických otázek:

- Proč chceme přijmout dítě? Máme nějaké osobní problémy, o nichž si myslíme, že se s příchodem dítěte vyřeší?

⁹ Matějka, Z. Osvojení a péče stoupské péče. Praha: Portál, 2002, s. 33-37

¹⁰ Matějka, Z. Náhradní rodinná péče. Praha: Portál, 1999, s.67-70

- Co od příchodu dítěte očekáváme? Chceme dítě kvůli sobě anebo budeme jako rodina pro dítě ?
- Jsme natolik spokojeni se svou současnou situací, že budeme schopni vyhnout se "posedlostí" na cestě za dítětem a přijmout fakt, že to třeba nevyjde?
- Jsme připraveni být tolerantní a umíme bezpodmínečně přijímat druhého?
- Máme svůj stabilní řád hodnot?
- Umíme otevřeně naslouchat a přijímat rady od jiných?

Nemělo by se zapomínat hovořit o svém úmyslu přijmout "cizí" dítě s jinou rodinou. Někdy se může stát, že některý z příbuzných toto rozhodnutí odmítá, ale osvědčilo se dát tímto lidem dostatek času, aby si k novému členu rodiny mohli najít cestu. Pokud je to možné, je samozřejmě podpora jinou rodinou silnou psychickou jistotou, o níž se může opírat v případě potřeby.

Druhé období (posuzování budoucích rodičů) je naplněno událostmi vztaženými k úřednímu postupu a také zážitky spojenými s pronikáním do problematiky náhradní rodinné péče.

Třetí období (očekávání) - toto období lze využít k četbě odborné literatury z oblasti vývojové psychologie a pedagogiky, setkávání s "náhradními rodinami". Informovanost je zároveň rodičům oporou při přijetí dítěte. Praxe totiž ukazuje, že i když příchod dítěte do rodiny je událost toužebně očekávaná, jde o záležitost celé rodiny i každého jejího člena zvlášť. Doba, kterou adoptéři čekají na "přidání" dítěte do rodiny, se různí. Záleží na jednotlivém kraji, kde mají adoptéři trvalé bydliště (v němž je méně, v němž více adoptéřů), na tom, zda jde o osvojení dítěte státními orgány a jaké dítě jsou adoptéři připraveni přijmout.

čtvrté období (příchod nového člena do rodiny) - začíná vyzváním krajského úřadu k pohovoru o konkrétním dítěti, pro které byli adoptéři vytipováni poradním sborem jako vhodní. Adoptéři jsou informováni o všech dostupných údajích o dítěti - zdravotním a psychickém stavu, o povolení rodin a sociálně-právních otázkách, a samozřejmě právních krocích, jenž budou následovat. Na rodiče záleží, zda se rozhodnou podniknout další kroky ke sblížení s tímto dítětem nebo dítě z nějakého důvodu odmítnou. Pokud se pro ně

definitivně rozhodnou, následuje v t-inou náv-t va kojeneckého ústavu nebo d tského domova, odkud pak dítě odchází do nové rodiny.¹¹

¹¹ <http://www.pestouni.cz/poradna/infoonrp/cz/prijeti-ditete-do-rodiny/> [cit. 2014-02-14]

3 MOŽNOSTI ODBORNÉ POMOCI PRO PŮSTOUNY

3.1 Sdružení půstounských rodin

Sdružení půstounských rodin působí v oblasti náhradní rodinné péče od roku 1995. Je to nestátní nezisková organizace, která je registrovaným poskytovatelem sociálních služeb a má povolení k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.

Posláním Sdružení půstounských rodin je podporovat rozvoj náhradní rodinné péče a pomáhat znevýhodněným dětem a mladým lidem k jejich půstounskému vývoji a dosažení kvalitního života ve společnosti.

Rozhodnutí zabezpečit opuštěným dětem půstounské prostředí rodiny stálo v roce 1995 u zrodu Sdružení půstounských rodin. Nejříve se podařilo vytvořit síť půstounských rodin, které si navzájem pomáhaly. Další desítky rodin se skrze aktivity Sdružení poprvé setkaly s náhradní rodinnou péčí a přijaly do svého domova opuštěné dítě. Tradiční půstounské dny se staly viditelným hlasem stovek nových rodičů přijatých dětí.

Sdružení od počátku vystupuje za půstouny ve vládních aktivitách, jeho zástupci jsou půstouny pozváni do výboru Rady vlády, hájí zájmy svěřených dětí a rodin a ukazují na nejvyšší úroveň rodinného prostředí. Sdružení se zasadilo o změny zákonů směřující ke spravedlivému ohodnocení nedocenitelné práce půstounských rodin, především půstounek.

Sdružení se snaží pomoci znevýhodněným dětem a rodinám, které se ocitají na okraji sociálního vyloučení. Otevřelo v roce 2000 Pestrý klubovnu poskytující kvalitní program pro rozvoj kvalitního života v dětském věku.

V roce 2002, kdy se objevuje problematika osamostatnění mladého člověka po opuštění ústavního zařízení nebo půstounské rodiny, nabízí řešení v novém projektu Domu na půstounské cestě. Mladí lidé zde mohou prožívat první samostatné kroky v zázemí nového domova, jsou půstouny přijímáni se svojí jedinečností a je jim nabízeno umožnit svobodu i odpovědnost za vlastní život.

V současné době nabízí sdružení své služby v pět registrovaných sociálních službách a v řadě podpůrných projektů.

Ve snaze pomoci znevýhodněným dětem, rodinám s postiženými dětmi, mladým lidem bez rodinného zázemí spolupracuje sdružení a zapojuje se do celé řady aktivit a spolupracuje se širokým spektrem státních i nestátních organizací.¹²

3.1.1 Dohoda o výkonu péči stounské péče

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přinesla s sebou také povinnost pro pěstouny uzavřít dohodu o výkonu péči stounské péče. Pěstounské rodiny mají možnost mimo jiné tuto dohodu uzavřít se Sdružením pěstounských rodin se sídlem Anenská 10/10, 602 00 Brno jako osobou pověřenou podle § 48 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V dohodě o výkonu péči stounské péče jsou uvedeny podmínky a podmínky dohody, informace o klíčovém pracovníkovi, základní časová dostupnost služeb, pravidelné konzultace s klíčovým pracovníkem, pomoc při zajištění osobní péče o své dítě, respitní péče, zprostředkování odborné pomoci.

V dohodě o výkonu péči stounské péče jsou upraveny také povinnosti pěstounů, zejména zvyšování znalostí a dovedností. Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě činí celkem 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.

Pěstouni jsou povinni prohlubovat sounáležitost dítěte s rodiči a dalšími osobami jemu blízkými a umožnit styk dítěte s těmito osobami, je-li takový kontakt v souladu se zájmem dítěte a neuhnil-li soud jiné opatření (omezení či zákaz styku).

¹² <http://www.pestouni.cz/poradna/onas/cz/> [cit. 2014-02-21]

Klí ový pracovník je povinen sledovat napl ování této dohody. Za tímto ú elem je v osobním kontaktu s rodinou nejmén jedenkrát za dva m síce a v pravidelných intervalech hovo í o samot s d tmi sv enými do p stounské pé e. Klí ový pracovník je oprávn n hovo it s d tmi i v neutrálním prost edí (-kola, prostory provozovatele apod.). Každých -est m síc podává zprávu p íslu-nému odd lení sociáln -právní ochrany d tí.

II. PRAKTICKÁ ÁST

4 METODOLOGIE

Pro svůj výzkum jsem si zvolila kvalitativní výzkum, což je šnenumrické –et ení a interpretace sociální reality. Cílem tu je odkrýt význam podkládaný sd lovaným informacím.¹³

Cílem kvalitativního výzkumu je vytvá ení nových hypotéz, nového porozum ní a p e-ved-ím vytvá ení teorie. Kvalitativní výzkum má pomáhat rozum t pozorované realit a porozum t lidem v sociálních situacích. ¹³

Hlavním úkolem kvalitativního výzkumu je objasnit, jak se lidé v daném prost edí a situaci snaží pochopit to, co se d je, pro jednají ur itým zp sobem a jak organizují své aktivity a interakce. ¹⁴

4.1 Cíl práce a výzkumná otázka

Cílem mé práce je zjistit, jaké problémy jsou p stouni nuceni e-ít p i p evzetí dít te do rodiny.

Výzkumnou otázkou je šJaký názor mají sou asní p stouni na problematiku náhradní rodinné pé e.š

Vzhledem k povaze problému, který jsem chtě la zkoumat, jsem zvolila kvalitativní typ výzkumu a techniku rozhovoru.

Výzkumným vzorkem pro moji práci jsou sou asní p stouni v okrese Znojmo.

¹³ Disman, M. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 2000, s.285.

¹⁴ Hendl, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, s.205

4.2 Metoda sběru dat

Pro svůj výzkum jsem si zvolila techniku rozhovoru, konkrétně rozhovor polostrukturovaný. Tento typ rozhovoru se nachází na pomezí mezi strukturovaným a nestrukturovaným rozhovorem. Strukturovaný rozhovor se vyznačuje tím, že si výzkumník připraví přesně stanovené pořadí otázek, na které hledá odpovědi. U nestrukturovaného rozhovoru zná výzkumník předem pouze cíl.

Rozhovor je založen na verbální komunikaci mezi tazatelem a dotazovaným. Tato metoda je nejčastěji používanou metodou při získávání informací od poznávaných osob. Při rozhovoru se dotazujeme poznávaných osob na informace, které nám mohou pomoci hlouběji poznat jejich osobnost. Interview se používá jako metoda k získávání informací o poznávaném člověku tehdy, chceme-li poznat ty stránky osobnosti, které jsou nedostupné při mém pozorování nebo jinými metodami. Jsou zjišťovány především vnitřní profily, přesvědčení, ideály, hodnotová orientace, postoje, osobní zkušenosti, v domácnosti, průběh dosavadního života, avšak odpovědi jsou subjektivní povahy.¹⁵

Nyní se zmíním o některých výhodách a nevýhodách rozhovoru. Zejména se jedná o pracnou a nákladnou techniku sběru informací, která je časově náročná, anonymita konverzačního partnera je málo přesvědčivá, někdy může být vzorek velmi rozptýlený a s tím souvisí vysoké náklady na cestu. Naopak nejsou problémy s identifikací konverzačního partnera, je téměř jisté, že dotazovaná osoba je ta, která byla vybrána do vzorku. U rozhovoru se setkáváme s výhodou naději na dokončení, konverzační partner nemůže vynechat otázku, výzkumník se může ještě dodatně ptát na věci, které z rozhovoru vplynuly.¹⁶

Zásady pro vedení rozhovoru (Hendl, 2005):

- zajistíme kladnou přípravu rozhovoru
- vytváříme vztah vzájemné důvěry a zájmu

¹⁵ Vízdal, F. *Techniky poznávání osobnosti*. Brno: IMS, 2005, s. 30

¹⁶ Disman, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2000.

- otázky formulujeme jasným způsobem, kterému dotazovaný rozumí
- dotazovanému dáváme jasně na v domě, jaké informace potřebujeme, pro jsou důležité
- nasloucháme pozorně a odpovídáme tak, aby dotazovaný poznal, že o něm máme zájem. Necháváme dotazovanému dostatek času na odpověď.

4.3 Konverzace s partnery

V rámci přípravy na provedení kvalitativního výzkumu pomocí rozhovorů bylo nutné vybrat vhodné respondenty. Při výběru jsem vycházela ze své praxe, v práci u které jsem v kontaktu s psychickými rodinami. Následně jsem je kontaktovala prostřednictvím telefonu, domluvila si s nimi schůzku. Za důležité jsem považovala je především informovat o práci mého výzkumu. Provedla jsem rozhovory s psychickými v rámci okresu Znojmo, kteří mají v psychické péči alespoň jedno dítě.

Součástí práce bylo empirické –etické zaměření na zjištění názoru psychických na problematiku náhradní rodinné péče.

Své výzkum jsem prováděla na základě svých kontaktů s klienty v zaměření, se kterými přicházím do kontaktu, tedy s klienty Městského úřadu v Moravském Krumlově, oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Sběr dat probíhal během měsíce března 2014. Uskutečnila jsem šest rozhovorů v práci u jednoho měsíce.

Sjednávání schůzek s konverzačními partnery mi nečinilo žádné potíže. Po telefonické domluvě jsem si s konverzačními partnery domluvila schůzku na běžném místě. S psychickými nebyl žádný problém, snažila jsem se přizpůsobit jejich volnému času. Rozhovory ve všech případech proběhly u psychických v jejich domácnosti. Nešetkala jsem se u žádného z psychických s neochotou k poskytnutí rozhovoru.

Moje setkání s konverzačními partnery probíhalo v jejich bytě, v domě, v jednom případě na terase domu. Toto prostředí bylo příjemné a klidné. Mé rozhovory s konverzačními partnery probíhaly pouze v přítomnosti mé osoby a konverzačního partnera, popřípadě partnerky, tudíž bez přítomnosti jiné osoby. Při několika rozhovorech se mi stalo, že na začátku povídání přerušil příchod dítěte nebo zvonění telefonu. Po práci rozhovoru to však neovlivnilo a psychickí se ihned vrátili k tématu, u kterého skončili.

Před zahájením rozhovoru jsem se předstoupila, seznámila je s tématem mé bakalářské práce, čím se zde zabývám a také s cílem, kterého chci dosáhnout. Sdílela jsem jim, že si rozhovory budu nahrávat s jejich svolením na diktafon. Nešetkala jsem se s problémem, že by někdo byl proti. Nahrávání na diktafon mi bylo vždy umožněno. Ubezpečila jsem předstoupnou, že informace, které mi poskytnou, budou sloužit pouze pro účely mé bakalářské práce.

U všech předstoupných jsem se setkala s jejich ochotou odpovídat na mé otázky a se zájmem o mou bakalářskou práci. Rozhovory probíhaly dle časových možností jednotlivých předstoupných. Mohu říci, že předstoupní si namůdrali vždy čas, byli vstřícní a ochotní si povídat o svých zkušenostech. Nestalo se, že by ze strany předstoupného musel být náhle rozhovor ukončen, že by předstoupný pospíchal apod. Atmosféra byla příjemná, předstoupní byli otevření a komunikace se mnou jim nečinila žádné problémy.

Používala jsem otevřené otázky, které dávaly konverzačním partnerům možnost vyjádření vlastního názoru. Nešetkala jsem se s tím, že by konverzační partneři neodpovídali na dané téma. Pokud se náhodou rozhovořili o nějakém tématu více a ušli se začali odchylovat od daného tématu, snažila jsem se je navést zpět na otázku.

Myslím si, že se mi podařilo navodit příjemnou atmosféru hned od začátku našeho rozhovoru a podle mého názoru celý rozhovor probíhal v příjemné a uvolněné atmosféře. Rozhovory byly pro mne příjemnou zkušeností.

Je možné, že kvůli tomu předstoupila i ta skutečnost, že se se všemi předstoupnými znám pracovně již dlouhou dobu.

4.4 Rozhovory s p stounskými rodinami

Respondenty mého terénního –et ení bylo –est p stounských rodin. Rodiny oslovené pro –et ení byly vybrány cílen s rozdílnou strukturou.

Otázky rozhovoru se týkaly základních oblastí:

- d vody, pro které se rozhodli stát se p stouny, motivace p stoun k p ijetí dítěte do pé e
- samotné p evzetí dítěte, adaptace dítěte na nové prostředí
- problémy, které byli nuceni p stouni e–it v souvislosti s adaptací dítěte v rodině
- možnost konzultace p ípadných problém s odborníky, zdroje informací
- kontakty s biologickými rodi i

Charakteristika konverza ních partner

Rodina . 1

Charakteristika rodiny:

Manželé Anna (68 let) a Ji í (71 let), oba p stouni, mají v p stounské pé i od roku 2009 své dva vnuky Davida (13 let) a Ji ího (10 let).

Rodi e se o své syny p estali ádn starat, p estali pracovat, dostávali se do dluh , kdy p estali hradit náklady spojené s bydlením (elekt ina, plyn, voda), v d sledku toho za ali poflívat alkohol. Prarodi e se rozhodli p evzít své vnuky do p stounské pé e, aby se tak p ede–lo na ízení ústavní výchovy. Chlapci u prarodi prospívají, nav–t vují základní –kolu, ve volném ase se v nují p edev–ím fotbalu.

Analýza rozhovoru:

Motivace p stoun k p ijetí dítěte do pé e

P stouňi uvádí, že hlavní motivací pro ně byla skutečnost, aby děti nemusely do dětského domova, aby nebyli kluci někde pryč. Rodiče začali pociťovat alkohol, dostávali se do dluhů a o děti se přestali starat.

Převzetí dítěte do péče a adaptace na nové prostředí

Jelikož děti u svých prarodičů v minulosti často pobývaly a přespávaly, prostředí dobře znaly a nebylo pro ně čím neznámým. P stouňi uvedli, že poslední dobou u nich bývali chlapci prakticky nepřetržitě, a tak vlastně plynule přešli do péče prarodičů, aniž by to pro ně bylo v tísňové situaci.

Problémy v souvislosti s adaptací dítěte v rodině

Děti si dle vyjádření p stouňů v jejich domácnosti zvykly rychle a bez problémů. P stouňi však museli chlapce vybavit postupně dětský pokoj, koupit postele, psací stůl, oblečení, počítač a vše potřebné. Největším momentem pro p stouňy byly spory s jejich synem, který nesouhlasil, aby děti zůstaly u prarodičů. U soudního jednání se měl dokonce vyjádřit tak, že nechtěl aby děti byly u babičky a dědečka, tak že mají raději jít do dětského domova.

Konzultace při úpadných problémech s odborníky

P stouňka uvádí, že se měla kdykoliv obrátit na sociální pracovníci oddělení sociálně-právní ochrany dětí, se kterou měla nastalé problémy konzultovat. Obrátit se měla také na Sdružení p stouňských rodin, kde mají přidělenou klíčovou pracovníci. P stouňi jí byli nuceni přejít se starším vnukem problémy ve škole, kdy David začal být agresivní k ostatním spolužákům, nic ho nebavilo, zhoršil se v prospěchu, odmítal respektovat autoritu svých prarodičů. P stouňi se z toho důvodu nakontaktovali na dětského psychologa z krizového centra, se kterým pravidelně začali nastalou situaci konzultovat. K psychologovi začal docházet také David, který s ním navázal úzký vztah, David si k němu našel důvěru. Asi po roce psycholog dospěl k závěru, že prozatím nejsou další setkání nutná.

Kontakty s biologickými rodiči

P stouňi sdělují, že se rodiče o děti prakticky vůbec nezajímají, fláknou odděleně na jakých ubytovnách. Otec viděl syny naposledy před rokem, matka začala přicházet před vánočními svátky a dovezla jim nějaké drobnosti. Dříve jezdila matka pravidelně, odvěflela mladšího syna do školy, poslední dobou však kontakty téměř ustaly. Prarodiče by byli rádi, kdyby se rodiče pravidelně zajímali, jsou si v domě, že tato situace má negativní dopad na nezletilé děti. Jsou si však v domě, že pokud rodiče sami nebudou projevovat o své syny zájem, oni s tím nic nezměnou.

Rodina . 2

Charakteristika rodiny:

Manželé Gabriela (45 let) a Václav (46 let), oba pěstouni, mají v pěstounské péči celkem tři děti: Eliška (17 let), Sabina (14 let) a Jana (13 let).

Manželé žijí společně v malém městečku. Pěstounka dříve pracovala, po převzetí dětí do pěstounské péče zůstala v domácnosti. Její manžel pracuje jako dělník, po většinu doby bývá v zaměstnání.

Eliška, 17 let, do rodiny umístěna ve svých dvou letech společně se svým o rok starším bratrem, který však v devatenácti letech tragicky zahynul. Eliška studuje střední odbornou učiliště, obor cukrářka.

Sabina, 14 let, do rodiny umístěna ve svých necelých dvou letech. Z biologické rodiny odebrána z důvodu nedostatečné péče a zanedbávání. Sabina je v současné době třináctiletá.

Jana, 13 let, do rodiny umístěna ve svých dvou letech. Z původní rodiny byla odebrána na základě předchozího opatření, následně byla okresním soudem nařízena ústavní výchova. Jana navštěvuje základní školu. Je u ní diagnostikována mentální porucha, výchova Jany je náročná, je ve sledování psychiatrické ambulance.

Analýza rozhovoru:

Motivace pěstounů k přijetí dítěte do péče

Pěstouni sdělují, že hlavní důvodem pro ně byla bezdětnost jejich manželství a následně zjištění neplodnosti paní Gabriely. Dle svých slov neváhali ani minutu a rozhodli se podat žádost o zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči. Když si žádost podávali, věděli, že je hodně lidí, kteří chtějí adoptovat dítě, proto se rozhodli požádat o pěstounskou péči, aby přijetí dítěte do rodiny urychlili. Vždy si představovali velkou rodinu, proto se dohodli, že by chtěli pomoci více dětem, aby nemusely vyrůstat v dětském domově.

P evzetí dítěte do péče a adaptace na nové prostředí

P stoukka uvádí, že p evzetí všech dětí do výchovy prob hlo bez větších problémů, nevzpomíná si, že by byli s manželem nuceni řešit nějaké velké problémy. Seznámení s dětmi v ústavním zařízení prob hlo v klidu a po ádku, děti se jim hned pov síly kolem krku a cht ly s nimi odjet. Na domácí prostředí se rychle adaptovaly, cht ly mít p stouny pouze pro sebe, flárlily na ně, pokud se bavily s někým jiným.

Problémy v souvislosti s adaptací dítěte v rodině

P stoukni sd lují, že nevznikl nikdy fládný problém mezi samotnými dětmi, byly rády, že mohou vyr stat v po etné rodině. P stoukni zmi ují menší problémy, které vznikly p í p evzetí dítěte do péče, kdy se stalo, že se děti v jejich domácnosti ocitly ze dne na den a p stoukni pak byli nuceni rychle jednat a nakoupit všechny pot ebné věci pro děti.

Konzultace p ípadných problémů s odborníky

P stoukna uvádí, že jsou s manželkou v pravidelném kontaktu se sociální pracovníci oddělení sociálně-právní ochrany dětí, která má jejich rodinu pod dohledem. V roce 2013 uzavřeli dohodu o výkonu p stouknského péče se sdružením p stouknských rodin, zde mají klíčového pracovníka, který je s rodinou také v pravidelném kontaktu. Jífl vyuffili možnost respitní péče a také pomoc p í e-ení situace s Janou. Ta je mentálně postíflená, doma si s ní pomalu p estávají v d t rady, Jana neposlechne, d lá si, co chce, má svůj svět, do kterého nechce nikoho pustit. Uflívá léky. Pravidelně dochází do psychiatrické ambulance. Nyní se p stoukna dohodla se školou, že naváfle spolupráci s jejich školním psychologem. P stoukni se také sami rozhodli vyuffit nabídky psychologické podpory, kterou zprost edkovává práv Sdružení p stouknských rodin.

Kontakty s biologickými rodiči

P stoukni sd lují, že se rodi e o děti v bec nezajímají, byli jífl p ed n kolika lety zbaveni rodi ovské odpovědnosti. Všechny děti jsou srozuměny s tím, že flíjí u svých p stoun, zatím nepocítili touhu hledat svou biologickou rodinu.

Rodina . 3

Charakteristika rodiny:

Paní Marcela (45 let), má v p stounské pé i svou nete Karolínu (16 let) ufl ty i roky. Sama flije nyní po smrti manflera v rodinném domku se svými t emi d tmi (19 let, 16 let a 8 let).

Paní Marcela má sv enou do p stounské pé e svou nete od jejích necelých t inácti let. Karolína byla v té dob sv ena do výchovy svému otci, s matkou se dlouhodob nestýkala, matka o dceru neprojevovala zájem, flila dlouhodob nez ízeným flivotem. Karolína se v té dob sv ıla ve -kole, fle ji otec nep im en fyzicky trestá za -patné známky ve -kole.

editelka -koly opravdu zjistila velké podlitiny na t le dívky a ohlásila tuto skute nost na p íslu-né odd lení sociáln -právní ochrany d tí. Následn bylo zji-t no, fle má otec na svou dceru nep im en vysoké nároky, pofladuje, aby jeho dcera nosila ze -koly samé jedni ky, odpoledne se musí dívka jen u it, otec jí neumofl uje trávit volný as se svými kamarádkami, bývá pouze doma. Karolína se p i pohovoru se sociální pracovnící vyjád ıla, fle si s otcem nerozumí a cht la by flít n kde mimo jeho rodinu. Otec se znovu oflenil, s jeho sou asnou manflerkou si Karolína celkem rozum la, ale vnímala celou situaci tak, fle otec up ednost uje svou novou rodinu a d ti p ed ní samotnou. Bylo zji-t no, fle o dívku by bylas schopna a ochotna se postarat její teta, sestra matky, která flije v malé obci vzdá lené asi 20 km od otce.

Analýza rozhovoru:

Motivace p stoun k p íjetí dít te do pé e

P stounka uvádí, fle motivací byla jednozna n snaha pomoci své nete i, aby se zatímn mohla vymanit ze své neklidné rodinné situace.

P evzetí dít te do pé e a adaptace na nové prost edí

P stounka zmi uje, fle samotné p evzetí nete e prob hlo velice rychle a bez problém . Karolína si na nové prost edí zvykla rychle, na-la si brzy nové kamarády, ve -kole prospívala ádn . Karolína vychází dob e i s dal-ími leny domácnosti, jelikofl se s nimi znala jifl z minulosti.

Problémy v souvislosti s adaptací dítěte v rodině

Přistoupka říká, že takové problémy neexistují. Dříve, než se přestěhovala, byly neshody panovaly mezi ní a otcem Karolínou, který nesouhlasil s tím, aby jeho dcera vyrůstala u své tety. Vztahy jsou ale nyní již zcela v pořádku.

Konzultace s případnými problémy s odborníky

Přistoupka uvádí, že je v kontaktu se sociální pracovníci oddělení sociálně-právní ochrany dětí a pracovníci Sdružení přistupských rodin, která do jejich rodiny dojíždí. Žádné jiné odborníky nebyla nucena kontaktovat, neboť Karolína dobře prospívá ve škole, tetu respektuje, v tomto směru s ní nejsou žádné problémy.

Kontakty s biologickými rodiči

Přistoupka sděluje, že se Karolína pravidelně vidá se svým otcem, jejich vztahy se podstatně zlepšily, otec zřejmě pochopil, že na dceru kladl nepřiměřené nároky a že dceř nevěchával v době fádny volný čas. S matkou Karolína v kontaktu není, nikdo neví, kde se matka nachází.

Rodina . 4

Charakteristika rodiny:

Paní Dagmar (47 let), rozvedená, má v přistupské péči jedno dítě od jeho dvou let (Kristýna, 7 let). U dítěte je diagnostikováno lehké mentální postižení, biologičtí rodiče zbaveni rodičovské odpovědnosti.

U dítěte byla nařízena ústavní výchova, jelikož biologičtí rodiče byli odsouzeni za týrání své osoby. Následně byli rodiče zbaveni rodičovské odpovědnosti. Kristýnka si u přis-

toučky velice rychle zvykla, navázali spolu bez problému kontakt. Dítě se léčí pro oční vadu, dále bylo diagnostikováno lehké mentální postížení, sledována na neurologii a nefrologii. Pstoučka je rozvedená, má dospělou dceru, která jí je samostatně výdělečně činná a v domácnosti nebydlí.

Kristýna navštěvuje mateřskou školu, poslední

Kristýna navštěvuje mateřskou školu, poslední ročník jako odklad školní docházky. Ve školce navštěvuje kroužek keramiky. Z důvod nepříznivé situace v biologické rodině je Kristýna opožděná ve vývoji. Prospívá jí pravidelný režim a spánek.

Je v péči o ního lékaře. Dále dochází na neurologii (epilepsie) a nefrologii (enuréza).

Analýza rozhovoru:

Motivace pstoučky k přijetí dítěte do péče

Pstoučka sděluje, že dříve, pro se rozhodla požádat o zařazení do evidence řádatelů o osvojení byl zejména ten, že její vlastní dcera začala dospívat, jí nepotřebovala tolik její péči a pstoučka cítila potřebu pomoci nějakému dítěti. O svém záměru hovořila jak se svou dcerou, tak také matkou, která žije ve stejném rodinném domě v přízemí.

Převzetí dítěte do péče a adaptace na nové prostředí

Paní Dagmar přiznává, že péče o Kristýnku je značně náročná. Samotné převzetí dítěte do výchovy bylo trošku náročné, pstoučka měla obavy, jak přijme novou rodinu holčičku. Byla velmi překvapena, Kristýnku si u nich velice rychle zvykla. Pro paní Dagmar bylo asi nejtěžší to, že dívka vyžadovala její neustálou pozornost a péči. Postupně začala pstoučka vyvízet záležitost ohledně přijetí dítěte do mateřské školy v místě bydliště. Následně bylo domluveno, že Kristýnka bude mít ve školce osobní asistentku. Nejtěžší asi bylo pro paní Dagmar přijetí okolí. Sděluje, že při společných procházkách se setkává s reakcí okolí šco to máte za dítě. Pstoučka se snaží tyto situace přecházet, ale jak sama přiznává, leckdy je to velmi těžké. Paní Dagmar si je v domě a zná rodinnou anamnézu dítěte, že byla rodiči týrána. Svému okolí však tyto skutečnosti nesděluje, žije si svým životem. Její dospělá dcera i matka Kristýnku přijali bez problému, berou ji takovou, jaká je.

Problémy v souvislosti s adaptací dítěte v rodině

Paní Dagmar se musela po převzetí dítěte do výchovy vypořádat zejména s touto skutečností, že Kristýnka byla často ve sledování lékaře. Pravidelně dojíždí do oční ambulance, na nefrologii a neurologii.

Konzultace p řipadných problém ů s odborníky

Pokud se vyskytne nějaký závažnější problém, p řstounka má možnost kontaktovat sociální pracovníci na p řisloušeném oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kde s ní projednají všechny potřebné, p ředají kontakty na odborníky a nebo ji prost ě jen vyslyší. Pracovníci úřadu také p řstounku a nezletilou pravideln ě navštívují v rámci dohledu nad výkonem p řstounské péče.

V roce 2013 paní Dagmar uzavřela dohodu o výkonu p řstounské péče se Sdružením p řstounských rodin, které má sídlo na adrese Anenská, Brno. Zde jsou jí nápomocni ohledně samotného výkonu p řstounské péče. Paní Dagmar má možnost s touto organizací řešit aktuální situaci u nezletilé, pracovnice této organizace p řstounku pravideln ě navštívuje v její domácnosti, je jí nápomocna s řešením různých problém ů. Sdružení p řstounských rodin má také nabídku nejr ůznějších letních tábor ů, kterých by se Kristýnka mohla v pozdějším věku zúčastnit. Z uzavřené dohody o výkonu p řstounské péče pro paní Dagmar plyne také povinnost se pravideln ě vzdělávat.

Ona sama využívá možnost respitní péče. Rodina je v kontaktu s dospělou dcerou paní Dagmar a matkou paní Dagmar, které zajišťují v p řipadě potřeby hlídání.

Respitní péči využívá p řstounka formou hlídání. V uplynulém roce p řpala p řstounka také finance na pomoc p ři zajištění osobní péče o své dítě po dobu, kdy byla v pracovní neschopnosti. Rodinné prostředí a starostlivá péče p řstounky Kristýnky prospívá.

P řstounka se účastní povinného vzdělávání formou dvouhodinových besed u kulatého stolu, využívá také, p ři této příležitosti, možnost hlídání dětí v dětském koutku.

Kontakty s biologickými rodiči

K otázce ohledně biologické rodiny p řstounka sděluje, že rodiče ani jiný příbuzný její rodinu nikdy nekontaktoval ani se jinak nezajímal o vývoj dítěte. P řstounka ví, že má Kristýnka starší dceru, která žije u svých rodičů, k týrání docházelo pouze v její mladší dceři, která měla zjevnou oční vadu a také bylo zřejmé lehké mentální postižení. P řstounka p řipouští možnost, že se sourozenci někdy v budoucnu budou moci setkat.

Rodina . 5

Charakteristika rodiny:

Manfrelé Ivana (48 let) a Josef (49 let), oba p stouni, mají v p stounské pé i dvouletého vnuka Josefa od jeho t í m síc .

Manfrelé mají svého vnuka v pé i od jeho t í m síc . Jejich syn si na-el p ítelkyni, nem li v-ak kde bydlet, st hovali se z jedné ubytovny na druhou, byli bez finan ních prost edk . P ítelkyn poté ot hotn la a narodil se nezl. Josef. Jednoho dne rodi e p izezli svého syna k prarodi m se slovy, fle se o n j nem flou postarat. Prarodi e tak museli ze dne na den p evzít vnuka do své pé e, zaregistrovat ho u d tské léa ky, nakoupit pot ebné oble ení, hygienické pot eby a dal-í nezbytné v ci. U nezletilého Josefa navíc bylo podez ení na floutenku, jelikofl oba rodi e se u nich projevila floutenka. Babi ka tedy muselas vnukem absolvovat n kolik vy-et ení, které nakonec floutenku vyvrátilo. Dít te je v-ak stále ve sledování, protofle je dle vyjád ení d tské léa ky v rizikové skupin .

Babi ka p ed nástupem na rodi ovskou dovolenou s Josefem pracovala jako d lnice v ze- m d lském drufstvu. D de ek pracuje jako d lník ve stavební firm

Josef prospívá dob e, prarodi e se o n j ádn starají.

Josef by m l p í-tí rok nastoupit do mate ské -koly, dle slov p stounky by mu prosp l ko- lektiv vrstevník .

Nezletilý Josef má výborné zázemí, flije se svými prarodi i ve velkém rodinném dom se zahradou, na které mu d de ek vybudoval houpa ku, skluzavku, pískovi-t a dal-í v ci. Zde tráví Josef nejvíce asu.

Analýza rozhovoru:

Motivace p stoun k p íjetí dít te do pé e

P stouni shodn uvádí, fle hlavní motivací pro n byla snaha postarat se o vnuka. Ud lají v-e, co bude v jejich silách, aby vnuka ádn vychovali.

P evzetí dít te do pé e a adaptace na nové prost edí

P stouni sd lují, fle vzhledem k v ku dít te prob hlo p evzetí bez jakýchkoliv problém , stejn tak adaptace dít te na nové prost edí.

Problémy v souvislosti s adaptací dítěte v rodině

Přistoupení si nejsou v domě nějakých takových problémů. Pouze doplní, že pro ně samotné to byl trochu šok, kdy se ze dne na den museli dostat do jiných rolí, začali mít jiné starosti, přistoupila na rodičovskou dovolenou, jednalo se o náhlou změnu.

Konzultace pro případných problémů s odborníky

Pokud se vyskytne nějaký závažnější problém, přistoupka má možnost kontaktovat sociální pracovníci na příslušném oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kde s ní projednají vše potřebné, předají kontakty na odborníky.

Přistoupení mají své vlastní problémy, a to zejména v tom, že Josef neposlechne, dělá si co chce, na příkazy nereaguje, sevrá kolem sebe bije, vše rozbíjí.

Přistoupka se proto obrátila s žádostí o pomoc na sociální pracovníci oddělení sociálně-právní ochrany dětí, která nad výkonem přistoupkové péče vykonává dohled. Pracovnice doporučila přistoupce konzultovat nastalou situaci s odborníkem odtiskovým psychologem. Nyní je přistoupka i s vnukem objednaná na konzultaci k psychologovi, má zájem situaci řešit, dokud je dítě ještě malé.

Kontakty s biologickými rodiči

Rodiče se ozvou příležitostně jednou za měsíc a chtějí syna vidět. Jelikož jsou oba rodiče zadlužení, paní Ivana a Josef mají obavy pustit je do svého domu. Vždy se domluvili tak, že i s vnukem dojeví za rodiči do místa, ve kterém bydlí a sešli se na ve stejném místě, než kdy v nákupním centru, jindy v parku a rodiče mohli chvíli se synem pobýt za přítomnosti paní Ivany a Josefa.

V únoru 2014 se rodičům narodilo další dítě a od té doby nikdo o nich neslyšel. Od února ani jednou nezavolali, aby se zeptali na svého syna. Paní Ivana tuší, že se její snacha zdrfluje zřejmě v nějakém azylovém domě pro matky s dětmi v tísni.

Rodina . 6

Charakteristika rodiny:

Manflelé Vlasta (63 let) a Petr (65 let), oba p stouni, mají v p stounské pé i svého sedmnáctiletého vnuka Pavla od jeho p ti let.

Manflelé mají svého vnuka v p stounské pé i od jeho p ti let. Stalo se tak poté, co jejich syn tragicky zahynul p i dopravní nehod . Ú astníkem nehody byla také matka dít te, která se následkem toho psychicky zhroutila. Vnuka tak p evzali do pé e prarodi e. S vnukem nem li prakticky nikdy fládné problémy, m li zaji-t no vhodné bydlení, byli zam stnaní, nic tak nebránilo, aby vnuk mohl flít v jejich domácnosti.

Na druhém stupni základní -koly se u Pavla za aly objevovat drobné problémy v souvislosti s prosp chem. S chování Pavel nem l nikdy problémy, av-ak necht lo se mu it, považoval studium za zbyte né, byl líný psát domácí úkoly. Pavel je chytrý chlapec a dle sd lení u itel by to mohl dotáhnout daleko, musel by v-ak chtít.

Dnes Pavel studuje st ední odborné u ili-t , obor automechanik, zvolený obor chlapce nadchl, vfdy rád pomáhal svému d de kovi a strýci v rodinné firm . Chlapec v této firm také vykonává svou praxi, která je v rámci -koly povinná.

Analýza rozhovoru:

Motivace p stoun k p ijetí dít te do pé e

P stouni sd lují, fle d vodem bylo úmrtí jejich syna, otce Pavla a následné psychické zhroucení jeho matky. Neváhali ani chvíli a vnuka si vzali k sob .

P evzetí dít te do pé e a adaptace na nové prost edí

P stouni sd lují, fle Pavel byl malý, p evzetí prob hlo bez problém , stejn tak adaptace dít te na nové prost edí. Pavel si v té dob z ejm neuv domoval, co se stalo.

Problémy v souvislosti s adaptací dít te v rodin

Přistoupi si nejsou v domě vládných takových problémů .

Konzultace s odborníky

Pokud se vyskytne nějaký závažný problém, přistoupek má možnost kontaktovat sociální pracovníci na příslušném oddělení sociálně-právní ochrany dětí, popřípadě pracovníci Sdružení přistoupků rodin.

Kontakty s biologickými rodiči

S matkou chlapec byl v kontaktu pouze několik měsíců po dopravní nehodě, kdy matka bydlela u svých rodičů, kteří se o ni starali. Její zdravotní stav se však postupně zhoršoval, projevila se u ní psychická porucha, po nějaké době jí byl přiznaný invalidní důchod. Pavel matku pravidelně navštěvoval, ovšem postupem doby Pavlovi návštěvy jeho matky značně negativní vliv. Matka chlapce přestala poznávat, byla na něj zlá, odháněla ho od sebe. Přarodiče se poté dohodli, že bude lepší, když Pavel s matkou nebude v kontaktu.

4.5 Shrnutí a vyhodnocení rozhovorů s přistoupky

V této kapitole uvádím vyhodnocení odpovědí z jednotlivých rozhovorů, které jsem provedla.

Motivace přistoupků k přijetí dítěte do péče

U těchto rodin se setkáváme se snahou pomoci dítěti v příbuzenském vztahu, aby se předešlo ústavní výchově. U jedné rodiny je to snaha po vlastních dětech ze zdravotních důvodů. V dalším případě převažuje snaha pomoci dítěti, aby mohlo vyrůst v náhradní rodině z důvodu nepříznivé situace v rodině biologické.

Převzetí dítěte do péče a adaptace na nové prostředí

Přistoupi neuvádí žádné závažné problémy při převzetí dítěte do péče a následné adaptaci dítěte na nové prostředí. U tří rodin bylo zmíněno, že se jim ze dne na den změnil život, byli nuceni koupit veškeré věci pro dítě, oblečení, vybavení daného pokoje a jiné. Ostatní přistoupi neuvádí žádné problémy.

Problémy v souvislosti s adaptací dítěte v rodině

Jedna rodina uvedla problémy s častými návštěvami lékaře v souvislosti se zdravotním stavem dítěte. Dvě rodiny zmínily spíše problémy ve vztahu mezi osobou přistoupnou a příbuznými, kdy tyto osoby nesouhlasily se svěřením dítěte přistoupnovi.

Konzultace v případě problémů s odborníky

Věichni přistoupi se shodli, že pokud se vyskytne nějaký závažný problém, mají možnost kontaktovat sociální pracovníci oddělení sociálně-právní ochrany dětí a dále klíčovou pracovníci Sdružení přistoupenských rodin. S touto organizací mají věichni přistoupi uzavřenou dohodu o výkonu přistoupenské péče.

Kontakty s biologickými rodiči

Zde se setkáváme s různými odpověďmi. Toto souvisí s odlišnými zkušenostmi přistoupen. U většiny rodin převažuje nezájem ze strany biologické rodiny o jejich dítěte.

ZÁV R

Ve své bakalářské práci jsem se snažila popsat jednu z forem náhradní rodinné péče, a to pěstounskou péči. Zaměřila jsem se na motivaci, která vede pěstouny k přijetí dítěte do rodiny, adaptace dítěte i rodiny a jaké problémy je případně nutné řešit v souvislosti s přijetím dítěte do pěstounské rodiny.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit názory a postoje souasných pěstounů na problematiku pěstounské péče a jaké problémy jsou nuceni řešit v každodenním životě. Dále zjistit motivaci pěstounů k převzetí dítěte do pěstounské péče a následné přijetí dítěte v rodině pěstounů.

Pro svůj výzkum jsem si zvolila kvalitativní výzkum. Rozhovory jsem vedla s pěti pěstounskými rodinami. V praktické části jsem uvedla charakteristiku jednotlivých rodin, provedla analýzu rozhovoru a následné vyhodnocení.

Domnívám se, že se mi podařilo cíl mé práce splnit. Moje práce může být přínosem pro odborníky v oblasti náhradní rodinné péče, stejně tak pro stávající pěstouny, ale i pro řádkatele o pěstounskou péči.

Pěstounské rodiny se vyrovnávají s nevyváženými situacemi, které se dotýkají jak rodičů, tak přijatých i biologických dětí. Jsou nuceny řešit otázky navazování pout, přijímání sobování a hledání identity. Vytvoření podpůrného rodinného zázemí a připravenost na krizové situace jsou zásadními předpoklady zdravého a trvalého rodinného vztahu.¹⁷

¹⁷ Schoolerová, J. Adoptce vztah založený na slibu. Praha: Návrat domů, 2002

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákon . 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon . 89/2012 Sb. občanský zákoník

Zákon . 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Disman, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2000.

Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.

Kovářík, J. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, Středisko NRP, 2004.

Matějček, Z. *Osvojení a postoupská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.

Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče/provodce pro odborníky, osvojitele a postoupsy*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.

Matějček, Z., Dytrych, Z. *Nevlastní rodiče a nevládní děti*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-897-0.

Matějček, Z., Koluchová, J. *Osvojení a postoupská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.

Schoolerová, J. *Adopce vztah založený na slibu*. Praha: Návrat domů, 1993. ISBN 80-7255-066-7

Sobotková, I. *Postoupské rodiny; jejich fungování a odolnost*. Praha: MPSV, 2003.

Striová, M. *Děti, které se rodí v srdci*. Praha: Portál, 2013. ISBN 80-7178-310-8.

Trčková, A. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

Vízdal, F. *Techniky poznávání osobnosti*. Brno: IMS, 2005.

Zezulová, D. *Postoupská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9

Průvodce náhradní rodinnou péčí. Sdružení postoupských rodin. 2013. ročník 1.

Internetové stránky Sdružení pěstounských rodin dostupné na

<http://www.pestouni.cz/pestouni/onas/cz/> [cit. 2014-02-21]

<http://www.pestouni.cz/poradna/infoonrp/cz/prijeti-ditete-do-rodiny/> [cit. 2014-02-14]

Internetové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí dostupné na

<http://www.mpsv.cz/cs/4> [cit. 2014-03-01]